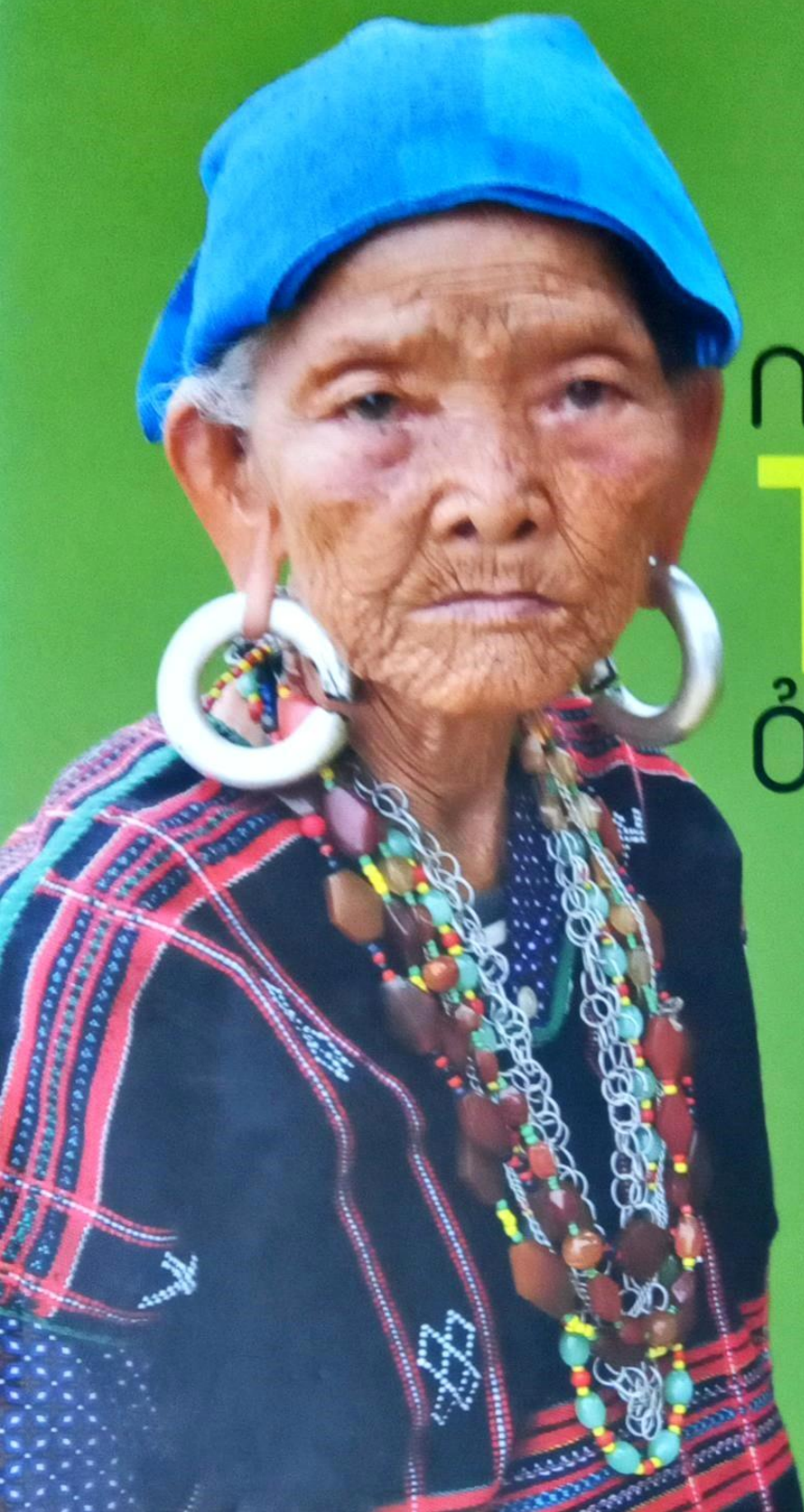

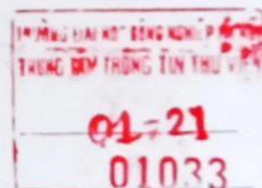

NGƯỜI
Tà Ôi
Ở VIỆT NAM
the Tà Ôi
in Viet Nam

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TIN
VNA PUBLISHING HOUSE

NGƯỜI Tà Ôi
Ở VIỆT NAM
The Tà Ôi in Viet Nam

Nhà xuất bản Thông tấn
Vietnam News Agency Publishing House
Hà Nội - 2018

Tà Ôi là một trong 54 dân tộc thiểu số ở Việt Nam, cư trú lâu đời trên dãy Trường Sơn, tập trung nhiều ở huyện miền núi A Lưới (tỉnh Thừa Thiên - Huế) và các huyện Hướng Hóa, Đakrông (tỉnh Quảng Trị). Do sống xen kẽ với người Cơ Tu và Bru - Vân Kiều nên người Tà Ôi có nhiều đặc điểm tương đồng về phương thức canh tác, trang phục và lối sinh hoạt.

Cuộc sống của người Tà Ôi gắn liền với thiên nhiên hoang dã nên nguồn sống chủ yếu của họ gắn liền với canh tác nương rẫy đa canh và du canh, theo phương thức cổ truyền: phát cây, đốt rẫy, tria hạt.

Một điểm độc đáo trong làng nghề truyền thống của người Tà Ôi là nghề dệt Dèng sớm ra đời và đã được công nhận là **Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia** vào năm 2017. Mỗi sản phẩm dệt Dèng vừa là vật dụng bảo đảm nhu cầu sinh hoạt vừa là tác phẩm nghệ thuật, thể hiện nét đặc trưng độc đáo trong kho tàng văn hóa tộc người Tà Ôi.

Trong đời sống văn hóa tinh thần, đồng bào dân tộc Tà Ôi có nhiều lễ hội mang màu sắc tín ngưỡng riêng. Nếu như lễ cúng Aya thể hiện mong ước cầu mong thần mỗi nhà, mỗi bếp trong từng gia đình cũng như cả làng được bình yên, con người được mạnh khỏe, mùa vụ năm tới bội thu, thì lễ Ariêu ping (lễ cái tảng) được tổ chức với mục đích đem lại sự bình yên, siêu thoát cho những người đã khuất, mang lại cho dân làng một cuộc sống ổn định, không ốm đau, bệnh tật. Trong thời gian diễn ra lễ hội, nhiều hoạt động văn hóa truyền thống cũng được tổ chức, đặc biệt là lễ hội đâm trâu - một nghi lễ quan trọng để cúng tế thần linh, khẩn cầu cho bản làng yên vui, đoàn kết, tương thân tương ái.

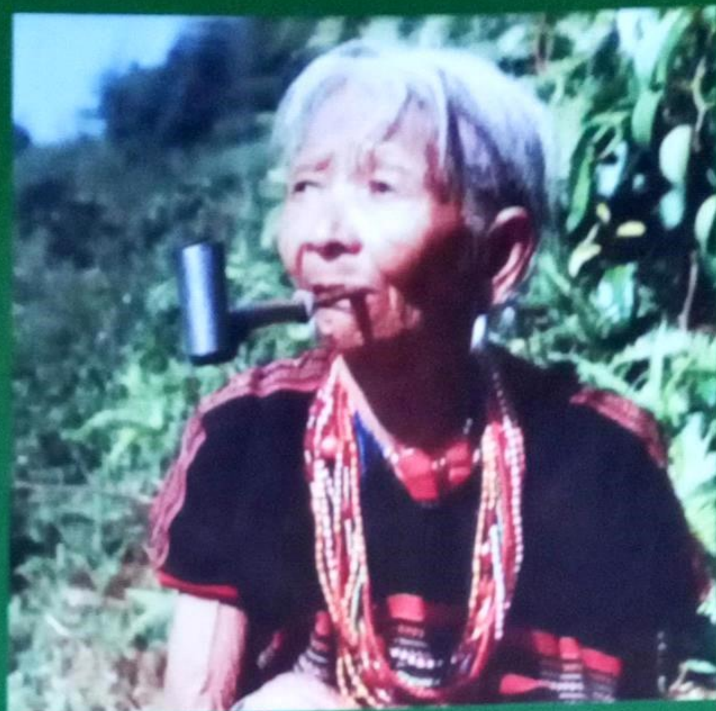
Dân tộc Tà Ôi có một kho tàng văn hóa dân gian, ca múa nhạc đa dạng và phong phú như truyện cổ, truyện thần thoại, hệ thống lời nói vần, các điệu hát karlôaiq, baboch, xiêng cha chấp... Các loại hình văn nghệ dân gian này gắn bó mật thiết với công việc lao động sản xuất, với những sinh hoạt gia đình, làng bản, có mặt trong nhiều hình thức sinh hoạt của đồng bào Tà Ôi như đi nương rẫy, trong những buổi đi sim, đâm cưỡi, tang ma, lễ cúng thần... Đó là những di sản quý báu của cư dân miền núi Trường Sơn. Ngày nay, dù cuộc sống đã phát triển với nhiều đổi thay, song người Tà Ôi vẫn là một cộng đồng dân tộc có các đặc trưng văn hóa vật thể và phi vật thể phong phú.

Nằm trong bộ sách ảnh giới thiệu 54 dân tộc Việt Nam, Nhà xuất bản Thông tấn tiếp tục ra mắt bạn đọc cuốn sách ảnh **"Người Tà Ôi ở Việt Nam"**. Với nhiều hình ảnh sinh động được sưu tầm tuyển chọn công phu và bài viết ngắn gọn, cô đọng của chuyên gia dân tộc học, cuốn sách phản ánh những nét cơ bản nhất về nguồn gốc và phân bố dân cư, bản làng, nhà ở, nguồn sống, trang phục, trang sức, tín ngưỡng, lễ hội và phong tục tập quán của người Tà Ôi. Chúng tôi hy vọng, những thông tin trong cuốn sách sẽ phác họa phần nào diện mạo đời sống văn hóa tín ngưỡng cổ xưa của người Tà Ôi còn được bảo lưu, trao truyền cho đến ngày nay.

Trong quá trình biên soạn, chắc chắn khó tránh khỏi những thiếu sót do việc khai thác, sưu tầm tư liệu gặp nhiều khó khăn, nhiều nét văn hóa tộc người đã bị mai một. Rất mong quý độc giả lượng thứ và đóng góp ý kiến để chúng tôi sửa chữa, bổ sung khi cuốn sách có dịp tái bản.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc!

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

កំណើន ចំណី ៤ រដ្ឋាន ប្រទេស ខ្មែរ

ORIGIN AND POPULATION
DISTRIBUTION

Vào thế kỷ XVII, nhà bác học Lê Quý Đôn đã nhắc đến tộc danh Tà Ôi trong tác phẩm **Phủ biên tạp lục** của mình. Trong bảng 54 tộc danh Việt Nam ⁽¹⁾ và Cộng đồng các dân tộc Việt Nam ⁽²⁾, dân tộc Tà Ôi còn có tên gọi khác là Ta Hoi, Tỏi Ôi, Kan Tua, Tà Uốt, Pa Cô, Pa Hi; có ba nhóm địa phương là Tà Ôi, Pa Cô và Pa Hi.

Tổng dân số khoảng 46.000 người. Trong đó, nhóm Tà Ôi 13.651 người; nhóm Pa Cô 31.124 người và Pa Hi 1.100 người. Người Tà Ôi cư trú chủ yếu ở vùng núi, vùng cao của địa bàn tỉnh Thừa Thiên - Huế và Quảng Trị. Nhóm Pa Hi tập trung ở xã Hồng Tiến, thị xã Hương Trà; xã Phong Mỹ, huyện Phong Điền. Nhóm Pa Cô tập trung ở các xã phía Bắc gồm Hồng Thủy, Hồng Vân, Hồng Trung, Hồng Kim, Hồng Bắc, Hồng Quảng, Bắc Sơn, huyện A Lưới, tỉnh Thừa Thiên - Huế và một số huyện Đăkrông, Hướng Hóa thuộc tỉnh Quảng Trị; còn nhóm Tà Ôi tập trung ở các xã phía Nam gồm A Ngo, Nhâm, Hồng Thái, A Đớt, A Roàng, huyện A Lưới, tỉnh Thừa Thiên - Huế.

Tà Ôi là một trong ba dân tộc ở Việt Nam nói ngôn ngữ Katuic, thuộc nhóm ngôn ngữ Mon-Khmer, ngữ hệ Nam Á, ít nhiều gần gũi với tiếng Cơ Tu, tiếng Bru - Vân Kiều.

Người Tà Ôi cũng như các tộc người thuộc nhóm ngôn ngữ Mon-Khmer, ngữ hệ Nam Á được các nhà khoa học trong và ngoài nước thống nhất cho là cư dân tại chỗ của vùng Đông Nam Á lục địa. Điều này được chứng minh rõ nhất qua kỹ nghệ tạo hoa văn cườm trên trang phục truyền thống (Dèng) của người Tà Ôi cho đến ngày nay. Người Tà Ôi ở Việt Nam cư trú lâu đời trên dãy Trường Sơn khu vực miền Trung đoạn giáp Quảng Nam đến Quảng Trị. Tuy nhiên có nhiều ý kiến trong giới khoa học cho rằng người Tà Ôi mới di cư từ Trung Lào sang vào những thời điểm khác nhau sau những biến động lịch sử.

1. Theo Quyết định số 421 ngày 02/3/1979 do Tổng cục Thống kê Việt Nam ban hành.

2. Do Ban Chỉ đạo Đại hội Đại biểu các Dân tộc thiểu số Việt Nam biên soạn, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội - 2010.

In the 17th century, scholar Lê Quý Đôn mentioned Tà Ôi as an ethnic name in his work **Phủ biên tạp lục**. In the **List of 54 ethnic groups in Viet Nam** (under Decision 421 dated on 2 March 1979 by the General Statistics Office) and **The Community of Ethnic Groups in Viet Nam** (compiled by the Steering Board of the Representative Congress of Ethnic Minorities in Viet Nam, Viet Nam Education Publishing House, Ha Noi - 2010), the Tà Ôi group has other names, such as Ta Hoi, Tòi Ôi, Kan Tua, Tà Uốt, Pa Kô, Pa Hi; with three local subgroups Tà Ôi, Pa Kô and Pa Hi.

The Tà Ôi language belongs to the Mon-Khmer family (in the Austroasia language family), more or less close to those of the Cơ Tu and the Bru-Vân Kiều.

Their total population is about 46,000 people, in which the Tà Ôi subgroup has 13,651 individuals; the Pa Kô 31,124 and the Pa Hi 1,100. The Tà Ôi mainly reside in mountainous areas of the provinces of Thừa Thiên-Huế and Quảng Trị. The Pa Hi concentrate in Hồng Tiến Commune and Hương Trà Town; Phong Mỹ Commune (Phong Điền District). The Pa Kô gather in northern communes, namely Hồng Thủy, Hồng Vân, Hồng Trung, Hồng Kim, Hồng Bắc, Hồng Quảng (A Lưới District, Thừa Thiên-Huế Province) and some districts (Dakkrông, Hương Hóa) of Quảng Trị Province; while the Tà Ôi concentrate in southern communes (A Ngo, Nhâm, Hồng Thái, A Đót, A Roàng) of A Lưới District, Thừa Thiên-Huế Province.

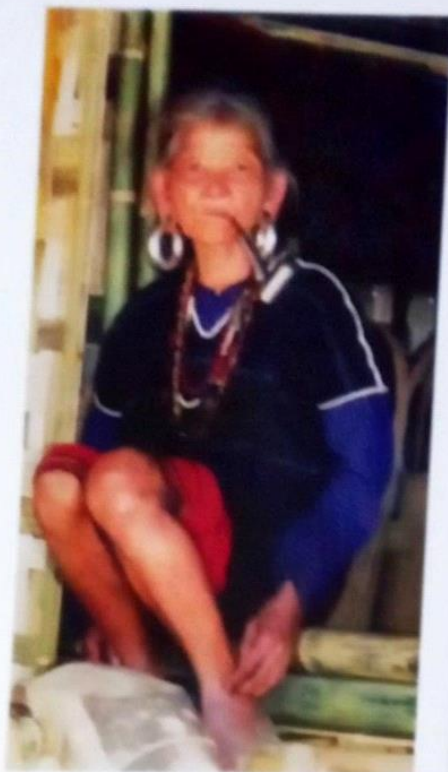
The Tà Ôi is one of three ethnic groups in Viet Nam speaking Katuic, a language in the Mon-Khmer branch of the Austroasia language family. The Tà Ôi people, like other groups of the Mon-Khmer linguistic branch, are recognized by Vietnamese and foreign scientists as indigenous residents of the continental Southeast Asia. This is clearly seen in their art of creating bead-patterns on traditional clothes (Dèng) which is still maintained today. The Tà Ôi in Viet Nam have been settling for a long time in the Trường Sơn Range in the southern part of Viet Nam, from Quảng Nam to Quảng Trị Provinces. However, some scientists argue that the Tà Ôi have just migrated from Middle Laos into Viet Nam in different periods due to historical ups and downs.

1. Decision No. 421 dated on 02 March 1979 by the General Statistics Office of Viet Nam

2. Compiled by the Steering Board of the Representative Congress of Ethnic Minorities of Viet Nam, Education Publishing House, Ha Noi - 2010.

BẢN ĐỒ VÙNG CƯ TRÚ CỦA NGƯỜI TÀ ÔI

MAP OF RESIDENCE OF THE TÀ ÔI

Bên hiên cửa

By the doorframe

Tỉnh có nhiều người Tà Ôi sinh sống

Provinces with big populations of Tà Ôi

Nét nhân chủng đặc trưng của người Tà Ôi
Ảnh: Già làng Vỗ Khôn ở xã Hồng Thái, huyện A Lưới, tỉnh Thừa Thiên - Huế

*Distinctive anthropologist features of the Tà Ôi
Photo: Vỗ Khôn, an old patriarch in Hồng Thái Commune, A Lưới District, Thừa Thiên-Huế Province*

MỤC LỤC CONTENTS

LỜI NHÀ XUẤT BẢN.....	4
<i>PUBLISHING HOUSE'S FOREWORD</i>	
NGUỒN GỐC VÀ PHÂN BỐ DÂN CƯ.....	7
<i>ORIGIN AND POPULATION DISTRIBUTION</i>	
BẢN LÀNG, NHÀ Ở.....	21
<i>VILLAGES AND HOUSING</i>	
NGUỒN SỐNG.....	47
<i>MEANS OF SUBSISTENCE</i>	
Y PHỤC - TRANG SỨC.....	81
<i>COSTUMES - JEWELRY</i>	
TÍN NGƯỠNG, LỄ HỘI VÀ PHONG TỤC TẬP QUÁN.....	97
<i>FAITH, FESTIVALS AND CUSTOMS</i>	

TÁC GIẢ ẢNH

Phạm Huy Đăng - Nguyễn Đăng Lâm - Cao Chư - Thanh Xuân - Ngô Thanh Bình - Trần Tấn Vĩnh - Chu Thái Sơn
- Phan Anh Huy - Nguyễn Đức Phong - Trịnh Nhân Hiếu - Thanh Phương - Bùi Đình Ngón - Hồ Việt Quốc - Lê Minh
Thế - Võ Chí Hà - Đào Vinh - Nguyễn Ngọc Tuấn - Lê Huy Khánh - Đặng Anh Khoa - Thảo Nguyên, Vũ Hồng Thuật -
Nguyễn Hữu Thấu - Nguyễn Minh...

* Ảnh bìa: Thanh Bình.